

MARTA KUCHAROVÁ MENTZLOVÁ / 18. 9. 2020

Faunovo velmi pozdní odpoledne

„Příběh jsme postavily na tom, jak starý člověk touží po mladých, jak Faun loví ženské. Každý starý člověk obdivuje mládí, chlapi se tomu koří, touží po mladých milenkách, vrhají se na ně. Takový člověk už třeba má nějaký majetek, je někde zakořeněn, má postavení a jeho obdiv směřuje spíš k hodnotným a drahým starožitnostem – ale i k mladému masíčku, k mladým holkám. A ty zase jeho choutkám a koníčkům nerozumějí, neumějí je ocenit. S Ester jsme si tohle křížení vychutnávaly,“ zavzpomínala Věra Chytilová na tvorbu scénáře ke komedii *Faunovo velmi pozdní odpoledne* se svou dlouholetou spolupracovnicí Ester Krumbachovou (*Sedmikrásky*, *Ovoce stromů rajských jíme*).^[1]

Scénář k filmu vznikl na motivy patrně nejznámější povídky Jiřího Brdečky *Faunovo značně pokročilé odpoledne*, poprvé uveřejněné v roce 1966 ve stejnojmenném povídkovém souboru. Sám Brdečka zamýšlel svou literární předlohu převést do filmové podoby, když podle ní společně s Martou Kadlečíkovou vytvořil scénář, k jehož realizaci však nedošlo. Definitivní podobu daly Brdečkově námětu až počátkem osmdesátých let právě Věra Chytilová se scenáristkou a výtvarnicí Ester Krumbachovou.^[2]

Film zachovává hlavní motiv povídky, jímž je nevydařené milostné dobrodružství stárnoucího „samoúčelného erotika“ pana Koblihy (Fauna) s ženou mladší o generaci, při němž si uvědomí konec svého mládí a z toho vyplývající limity. Děj snímku však autorky značně rozšířily a obohatily o další epizody. Filmový Faun se tak pouští rovnou do několika obdobných dobrodružství s více dívkami. „Film tak nabízí plejádu holek, možností, a víc jeho trápení.“^[3]

Chytilová s Krumbachovou svého Fauna, úředníka Karla, nechaly o něco zestárnout. Zatímco pro literárního osmatřicetiletého hrdinu jde jen o „značně pokročilé odpoledne“, jejich postava prožívá už odpoledne „velmi pozdní“. Více si uvědomuje přicházející stáří i vlastní smrtelnost. „V pozadí jeho konání se objevuje strach o život a obavy z konce.“^[4] Ve filmové verzi je tedy Faun již samolibým padesátníkem, jehož erotický vkus stejně jako vkus literárního předobrazu poněkud stagnuje, jinými slovy „setrvává u dívek zhruba dvacetiletých, ne-li kapánek mladších“.^[5] Na rozdíl od Brdečky, který se na svého hrdinu dívá s jistým nostalgickým nadhledem, ho Chytilová s Krumbachovou podrobují značně kritickému, výsměšnému pohledu. A to i přesto, že film vznikl jako údajná pocta zesnulému Brdečkovi, s nímž Chytilovou pojilo dlouholeté přátelství a který byl jakýmsi předobrazem hlavního hrdiny.

Ústřední postavou filmu je tedy Karel (Faun), elegantní muž v nejlepších letech s poněkud starosvětskými manýry, který nachází smysl života ve svádění dívek, jež láká do svého „doupěte“ – půdní přestavby plné starožitností zařízené „s vkusem ne sice nápaditým, nicméně snaživým“.^[6] Narůstající věkový rozdíl mezi ním a dívkami však způsobuje, že Faun, jenž sám sebe považuje za neodolatelného svůdce, překvapeně začíná ztrácet sebejistotu. S mladými ženami si už příliš nerozumí – dívky patří k jiné generaci, která s ním nehodlá hrát hru na „lovce a kořist“, vyznačuje se odlišným vkusem i jazykem. Faun se tak ve svých monologických úvahách stále více zabývá myšlenkami na stáří, které se snaží zahnat novými dobrodružstvími (o to víc, co ho staří lidé řadí mezi sebe). Fauna postupně zachvacuje panická hrůza z letícího času a strach z nemožnosti všechno stihnout. Začíná účtovat se svým životem, který se jeví velmi prázdně. (K vystižení Faunova rozpoložení z ubíhajícího času vkládá Chytilová do filmu časosběrné záběry rychle plujících mračen či opakující se detaily vadnoucích rostlin a tlejícího listí.)

Režisérčinu kritickému pohledu neunikají ani často nekonvenční, výstředně oblečené mladé ženy (šaty děvčat i Faunovy obleky vytvořila dcera Věry Chytilové Tereza Kučerová, která si zahrála i jednu z dívčích rolí), jež se mnohdy chovají poněkud přihloupě. „Dávaly jsme dohromady stárnoucího chlapa, Fauna, s těmi nemtudos holkami, které nemají nic, jen své mládí a tělesnou krásu. A jelikož do určité míry trpí nouzí, touží po něčem, co má zase někdo jiný. Což nabízí živnou půdu pro hon na ně.“

Postava stárnoucího donchuana se stala životní rolí herce, překladatele a dramaturga Leoše Suchařípy. O roli Fauna usiloval i Miloš Kopecký, ale Věra Chytilová dala přednost Suchařípově grotesknímu, ale zároveň civilnímu herectví. „Myslela jsem si, že role Fauna by u Kopeckého byla příliš předpokládatelná, že on sám je figura tímto směrem známá. Bála jsem se, že bych tu jeho mužskou suverenitu neukočírovala, že by mě smetl. Práce s ním by byla svým způsobem pohodlná, ale celkové vyznění by zřejmě nebylo takové, jaké jsem si přála. Nechtěla jsem, aby to byla herecká kreace Miloše Kopeckého, ale aby to bylo víc ze života.“[8]

Zdařilý výběr se projevil i u dalšího specifického herce, divadelníka, pedagoga a psychologa Ivana Vyskočila v roli Faunova kolegy i u herce Jiřího Hálka v roli kamaráda. Stejně jako Faun zahánějí i oni strach ze stárnutí vztahy se ženami, ve výsledku pro ně stejně nešťastnými – postarší kolega se žení a ztrácí tak svobodu, na kterou byl zvyklý, ženatý kamarád ke svému zděšení zjišťuje, že čeká dítě s podstatně mladší milenkou. Nejvýraznější ženskou postavu – nesympaticky urputnou, stejně starou Faunovu nadřízenou (pořádající z pozice své moci pro změnu „hon“ na Fauna) – překvapivě zdařile ztvárnila herečka a dramaturgyně Libuše Pospíšilová, tehdy známá spíše z pozitivně laděných rolí v prореžimních filmech a televizních pořadech.

Věra Chytilová natočila *Faunovo velmi pozdní odpoledne* v době, kdy byla etablovanou režisérkou s mezinárodními úspěchy, jejíž předešlá kariéra byla na několik let přerušena normalizací (jejím na dlouho posledním snímkem bylo *Ovoce stromů rajských jíme* z roku 1969). K celovečerním filmům se vrátila až v roce 1976 *Hrou o jablko*, kterou nenatočila na Barrandově, ale ve studiu Krátký film (což nebylo u hraných dlouhometrážních filmů obvyklé), a to z důvodu mocenských tahanic a vzájemné rivalry zmíněných studií.[9] I po návratu k natáčení postihly řadu projektů Věry Chytilové schvalovací potíže, premiéra některých snímků byla odložena (*Panelstory aneb jak se rodí sídliště*, *Kalamita*), mnohé scénáře byly rovnou zamítnuty (scénář o Boženě Němcové). *Faunovo velmi pozdní odpoledne* realizovala Věra Chytilová překvapivě bez velkých problémů, a to opět ve studiu Krátký film. Navázala jím na své předchozí alegorické snímky, v nichž se zabývala vztahy mezi muži a ženami. Vznikl tak jeden z myšlenkově i formálně nejzajímavějších filmů osmdesátých let, ve kterém se Chytilová stejně jako ve své ostatní tvorbě projevila jako filmařka s výrazným režijním i autorským rukopisem, jež za všech okolností zůstává nekompromisní, a přitom mnohdy velmi zábavnou kritickou pokleslé morálky a různých společenských nešvarů.

Film si můžete pustit online [zde](#).

Faunovo velmi pozdní odpoledne (Československo 1983), režie: Věra Chytilová, scénář: Věra Chytilová, Ester Krumbachová, kamera: Jan Malíř, hudba: Miroslav Kořínek, Jiří Stivín, hrají: Leoš Suchařípa, Libuše Pospíšilová, Vlasta Špicnerová, Jiří Hálek, Ivan Vyskočil, František Kovářík a další. KF Praha, 96 min.

Poznámky:

[1] Věra Chytilová, Tomáš Pilát, *Věra Chytilová zblízka*. Praha: XYZ 2010, s. 268.

[2] Věra Chytilová se od původního scénáře poněkud odklonila, ale dcera Jiřího Brdečky Tereza dnes tvrdí, že autorem scénáře byl především její otec a Marta Kadlečíková, protože Chytilové scénář se s Brdečkovou verzí téměř shoduje. V titulcích však Jiří Brdečka jako spoluautor scénáře uveden není. Viz Tereza Brdečková, *Jiří Brdečka*. Řevnice: Arbor Vitae 2013, s. 45.

[3] Věra Chytilová, Tomáš Pilát, cit. d., s. 268.

[4] Tamtéž, s. 269.

[5] Jiří Brdečka, *Faunovo značně pokročilé odpoledne*, Praha: Mladá fronta 1966, s. 8.

[6] Tamtéž, s. 11.

[7] Věra Chytilová, Tomáš Pilát, cit. d., s. 268.

[8] Tamtéž, s. 270.

[9] Důvody natáčení Věry Chytilové v KF zmiňuje Petr Koura v příspěvku Šašci a královna. Státní bezpečnost a Věra Chytilová. In: *Film a dějiny 4. Normalizace*. Praha: Casablanca 2014.